

BIBLIOTECA "STRA"
SIBIU

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Vocația sau chemarea la preoție

Fiecare om are o chemare, o anumită plăcere pentru săvârșirea unei lucrări, pentru o anumită slujbă sau pentru o anumită stare de viață.

Preoția creștină fiind o participare concretă și efectivă la preoția lui Hristos, e o slujbă plină de răspundere, de aceea pentru primirea ei e necesară o pregătire corespunzătoare, dar mai ales o specială chemare (vocație) din partea lui Dumnezeu.

Chemarea la preoție este o lucrare a lui Dumnezeu, neînțeleasă de firea omenească, prin care unii oameni sînt aleși de Dumnezeu, dintre cei mulți, pentru slujirea preoțească, primind totodată și darurile cerești care sînt necesare pentru împlinirea cu toată vrednicia a unei asemenea slujiri.

Sf. Apostol Pavel ne dă o definiție sau o descriere a vocației în Epistola către Evrei, cînd zice: „Căci orice arhiereu, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni, spre cele către Dumnezeu, ca să aducă și jertfe pentru păcate” (5, 1). În aceste cuvinte ale Sf. Pavel expresia „fiind luat dintre oameni” nu înseamnă altceva decît vocația sau chemarea pe care Dumnezeu o face atunci cînd alege dintre oameni pe cei pe care îi vrea să-i fie preoți. Restul cuvintelor din textul Sf. Pavel se referă la așezarea celui ales în treapta preoției împreună cu obligațiile care îi revin prin așezarea în această treaptă.

Cunoscînd demnitatea, măreția și sublimitatea preoției, înțelegem că chemarea pentru o atît de înaltă slujire nu poate fi decît de la Dumnezeu. Numai Dumnezeu poate face această alegere sau vocație, numai El are dreptul să-și aleagă lucrătorii, numai El are dreptul să cheme pe cei pe care îi vrea, cînd vrea și de unde vrea. De altfel, Sf. Pavel afirmă cu tărie acest adevăr cînd zice: „Și nimeni nu-și ia singur cinstea aceasta, ci dacă este chemat de Dumnezeu, după cum și Aaron” (Evrei 5, 4).

Cu privire la vocația sau la chemarea unor persoane în slujba preoției, făcută de Dumnezeu, avem nenumărate exemple din V. și N. Testament. Astfel avem alegerea lui Levi (Num. 1, 49—50) și a lui Aaron (Ieșire, 28, 1 și urm.).

Mintuitorul însuși a avut o chemare, după cuvîntul Sf. Pavel care zice: „Așa și Hristos nu s-a preaslăvit pe Sine însuși, ca să se facă arhiereu, ci Cel ce a grăit către El: Fiul meu ești Tu, Eu astăzi te-am născut. În alt loc se zice: Tu ești Preot în veac după rînduiala lui Melchisedec” (Evrei 5, 5—6).

Mintuitorul își alege Apostolii după cum voiește, spunîndu-le limpede: „Nu voi m-ați ales pe mine, ci Eu v-am ales pe voi și v-am rînduit să mergeți și roada să aduceți, și roada voastră să rămîna, ca Tatăl să vă dea orice-i veți cere în numele meu” (Ioan 15, 16).

Sf. Evanghelist Luca, în Evanghelia sa, cap. 10, 1, ne relatează alegerea făcută de Mintuitorul a celor șaptezeci și doi de învățăcei. Ni se arată motivul alegerii, misiunea pe care o au de îndeplinit și se dau directive de comportare cu diferitele categorii de oameni pe care vor trebui să-i evanghelizeze.

Cu privire la chemare sau vocație, să ne mai reamintim și faptul alegerii de către Sfinții Apostoli a unui nou apostol în locul lui Iuda. Sf. Apostoli s-au rugat atunci printr-o frumoasă și simțită rugăciune, zicînd: „Tu, Doamne, care cunoști inimile tuturor, arată pe care din acești

doi l-ai ales, ca să ia locul acestei slujiri și al apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui” (F. Ap. 1, 24—25). Cei puși înaintea erau Barsaba și Matia. Trăgînd sorți, sorțul a căzut pe Matia, și s-a scotit cu cei unsprezece Apostoli.

Sf. Pavel în mai toate epistolele lui se numește pe sine „Apostol chemat”.

Rezultă deci clar că pentru slujba preoției e necesară o chemare specială făcută din partea lui Dumnezeu, o vocație.

În V. Testament preoții aveau misiunea de a pregăti sufletele pentru venirea lui Mesia, în N. T., preoții au îndatorirea de a continua și perpetua preoția lui Iisus Hristos, singurul și veșnicul preot, fiindcă ei propovăduiesc în numele lui Hristos (II Cor. 5, 20).

Cunoscînd Mintuitorul instabilitatea și frăgezimea naturii omenești, a înălțat preoția la rangul de taină, taina preoției. După cum nu poate exista credință religioasă fără preoție, tot așa nu poate exista preoție fără alegere sau chemare de sus. Splendoarea și măreția preoției V. T. ne este prezentată într-o formă deosebit de aleasă în „Înțelepciunea lui Isus Sirah”, cap. 45, preoție care a fost numai o palidă icoană a preoției N. Testament.

Pentru faptul că preoția este o chemare cerească sădită de Dumnezeu în inima celui chemat, ea trebuie să se cunoască după anumite semne, care sînt semne ale vocației sau ale chemării la preoție.

Vocația constă deci și în îndeplinirea unor anumite condiții, anumite aptitudini și calități din partea celui chemat dintre care unele înăscute, care nu pot lipsi, prin care se recunoaște chemarea: cucernicia, altruismul, iubirea față de aproapele, stăpînirea de sine, smerenia, decența în vorbă și fapte, generozitatea, noblețea, frica de Dumnezeu, iubirea de părinți. Candidatul la preoție trebuie să fie distins și prin calitățile lui morale, prin rîvna lui în cercetarea cuvîntului dumnezeiesc al Scripturilor, ideal ce trebuie să ardă în sufletul lui pentru preoție și identificarea lui cu ucenicii lui Hristos (Apostolat social, vol. VI, p. 9).

Se poate spune, credem, despre cineva că are vocație la preoție sau chemare de sus atunci cînd e stăpînit de gîndul și de dragostea curată de a deveni preot, cînd simte o plăcere în a se ruga, a participa la slujbele religioase, îi place meditația, se spovedește și se împărtășește regulat, e plin de iubire și jertfelnicie pentru alții, dă dovadă de puterea de muncă necesară pentru a-și însuși știința teologică etc.

Un tînar care are vocație se va sili să se supună și să asculte de cei mai mari și va încerca zi de zi să-și modeleze chipul după „chipul” preoției marilor păstori de suflete.

În afară de latura spirituală a formării preotului, tînarul cu vocație va fi însufletit și de înalte idealuri ale omenirii de azi, să fie apostol al iubirii și al păcii, în rîvna de a sluji Biserica și Patria.

Celui chemat la preoție îi sînt adresate cuvintele Domnului: „Eu te voi învăța calea înțelepciunii și te voi purta pe căile dreptății. Cînd vei merge, pașii tăi nu vor șovăi, și chiar de vei alerga, nu te vei poticni” (Pilde 4, 11—12). Aceeași idee este exprimată prin cuvintele profetului: „Nu te teme, căci eu sînt ajutorul tău!” (Is. 41, 13).

Pr. AL MOISIU

Arhiereul ILARION PUȘCARIU (1842-1922)

S-au scurs 60 de ani de la moartea unuia din vrednicii fii duhovnicești ai marelui mitropolit Andrei Șaguna: arhiereu-vicar Ilarion Pușcariu.

Făcea parte din străvechea familie preoțească Pușcariu din Sohodolul Branului, care a dat neamului mai mulți cărturari și luptători pentru drepturile românilor transilvăneni. Născut la 5 septembrie 1842, și-a început învățătura la școala confesională din sat, apoi la școala „normală” românească din Brașov, continuînd la noul gimnaziu din Brașov, întemeiat atunci prin strădaniile protopopului Ioan Popasu — viitorul episcop de Caransebeș — și ale lui Andrei Șaguna. S-a înscris apoi la Gimnaziul de stat din Sibiu. Paralel a urmat și „cursul clerical” de 3 ani de la Sibiu, terminînd ambele școli în 1864 (clasele VI—VIII de gimnaziu le-a făcut ca „elev particular”).

Remarcat de marele ierarh Andrei, în toamna aceluieși an Consistoriul din Sibiu i-a oferit o bursă de studii la Universitatea din Viena. A făcut acolo studii de filozofie încununată cu titlul de „doctor”, obținut în mai 1869.

Reintors la ai săi, în toamna anului 1869, mitropolitul Andrei l-a numit secretar al Consistoriului din Sibiu, hirotonindu-l diacon necăsătorit. La 1 septembrie 1870 a fost trecut într-un post de profesor la Institutul teologic-pedagogic și hirotonit preot. În cei 8 ani de activitate la catedră, a predat Istoria bisericească, Introducerea (Isagogia) și Exegeza biblică, Patrologia și Morala, iar în „secțiunea pedagogică”: Științele

naturale (a pus și bazele unei colecții de specialitate) și Limba română. În mai mulți ani școlari a fost președintele de onoare al Societății de lectură a studenților teologi, îndrumîndu-i spre o cît mai bună cunoaștere a limbii și literaturii române. A fost un profesor apreciat, lucru ce reiese și din aceea că în anul 1881 a fost invitat să ocupe catedra

de Dogmatică și Morală de la Facultatea de Teologie a Universității din Cernăuți. A rămas însă și pe mai departe, între ai săi, la Sibiu.

În 1874 a fost tuns în monahism la mănăstirea Hodos-Bodrog (j. Arad), prîmind numele Ilarion,

în locul celui avut din botez, Bucur, iar mitropolitul Procopie Ivașcoviți (1873—74), primul urmaș al lui Șaguna, l-a hirotesit protoscel. Sub noul mitropolit Miron Romanul (1874—98), a fost ales asesor consistorial (consilier) onorific, iar în 1878 asesor referent al secției bisericești a Consiliului arhiepiscopesc Sibiu, despărindu-se astfel de catedră; în 1886 a fost hirotesit arhimandrit.

Anul 1889 marchează o nouă etapă în viața sa, căci după alegerea vicarului Nicolae Popea ca episcop al Caransebeșului, i-a urmat în funcția de mare răspundere de vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, pe care a deținut-o pînă la moarte.

Chiar din primii ani de activitate ca profesor și pînă la moarte, a fost ales, fără întreruperi, deputat în Sinodul Arhiepiscopiei Sibiului (Adunarea Eparhială) și în Congresul Național Bisericesc al Mitropoliei Ardealului. A slujit cu devotament biserica sub șase mitropoliți; în 1898, 1916 și 1918—20, în perioadele sedisvacanței scaunului mitropolitan, a condus cu demnitate treburile Arhiepiscopiei Sibiului.

Deși Sinodul Arhiepiscopiei — intrunit la 21 aprilie 1900 — a hotărît în unanimitate să fie ridicat la vrednicia de arhiereu-vicar, propunere reinnoită și în anii următori, totuși mitropolitul Ioan Meșianu n-a îndeplinit această dorință unanimă a clerului și credincioșilor din Arhiepiscopie. A-

Pr. Prof. Mircea Păcurariu

(Continuare în pag. a 2-a)

Bisericile din Deda

La poalele munților Călimani, la ieșirea Mureșului din defileu, se întinde una din cele mai renumite comune ardelenne. Ca și „cucul”, ea își destăinuiește îndelungată existență istorică prin însăși rostirea numelui său: Deda. Căci Deda, în limba slavonă, înseamnă cel vechi, satul cel vechi, satul cel bătrîn, bunicul, aceasta fiind impresia pe care a făcut-o slavilor la coborîrea lor pe valea Mureșului.

Și într-adevăr, la năvălirea acestora, în secolul VII—VIII, Deda era un sat vechi, avînd evidente origini și trepte dacice și romane. Pînă aici ajungea șoseaua romană pornită de la Alba Iulia pe temelia satului dac, romanii construind o cetate de apărare, locul acesteia numindu-se pînă astăzi cetatea. La capătul cetății s-a ridicat chiar și un mic castru, ruinele cărui mai putîndu-se vedea și astăzi. Slavii neavînd la îndemînă un alt nume, i-au zis, pentru relațiile dintre ei, satul cel vechi, Deda, și așa a rămas pînă în zilele noastre. Slavii însăși, din care o bună parte s-au asimilat aici, i-au trecut numele din generație în generație, el fiind acceptat apoi și de către români. Urme de toponimie slavă se află de altfel și în numele văilor Bistra, Stăriñoasa, a fînațelor Braniștea, Ratca, a dealului Pleșa.

La Deda, pe Valea Caselor, s-au descoperit și unele ateliere și cuptoare de olărie, datînd din epoca dacică, meșteșugul fiind păstrat neschimbat pînă la începutul secolului nostru, el fiind una din dovezile concludente ale continuității noastre pe aceste locuri. Ca proprietate feudală, luînd

locul vechii obști țărănești Deda a fost înregistrată sub acest nume în secolul al XIV-lea, vechimea ei ca sat fiind legată însă de perioada daco-romană.

Deda nu este numai cel mai vechi sat de pe Valea Mureșului, ci totodată și un important centru ortodox și cultural. În secolul al XV-lea se constata pe Valea Bistrei — rîul care străbate satul — existența unei mănăstiri întemeiată de anumiți călugări veniți de la Mănăstirea Neamțului, care au adus cu ei și un clopot aflat și astăzi la biserica din Deda. Mănăstirea servea nu numai ca lăcaș de închinare, ci, în același timp, și ca școală pentru candidații de preoți și cantori din regiune. Unul din stareții mănăstirii, Lavrenție, dispunea în secolul al XVII-lea și de un exemplar din *Cazania* lui Varlaam, care a circulat intens printre preoții din partea lîcului. Mănăstirea, avînd de luptat cu grele persecuții din partea principilor ardeleni calvini și apoi a împăraților habsburgi, s-a menținut pînă la sfîrșitul secolului al XVIII-lea cînd a fost dărîmată. În locul ei s-a ridicat în perioada interbelică o clopotniță, în care, în fiecare an, în ziua de Sf. Maria, se oficiază o liturghie.

Pe lîngă mănăstire, satul a avut de-a lungul timpului, în incinta sa, diferite alte biserici al căror loc se menționează cu evlavie în tradiția satului. Cea dinții biserică a cărei amintire se cunoaște a fost clădită din lemn la începutul secolului al XVIII-lea, ea fiind în recensămîntul din 1733, temelia ei aflîndu-se în grădina enoriașului de astăzi, Ionu lui Alexa lui Ichimu Florii Popii.

Din marginea acestei grădini începe Dealul Popii, care a fost și el proprietate a acestei familii. Numele patronimic al acestei familii, care a dat comunei mai mulți preoți și dascăli, a fost Matei. Antimisul bisericii a fost făcut la Viena în anul 1751. La această biserică au fost aduse o parte din vechile icoane aflate la mănăstirea de pe Bistra. Unele din aceste icoane se mai află și astăzi la biserica din Deda.

Peste aproape un secol, satul mărîndu-se, s-a clădit, tot din lemn, o altă biserică, mai încăpătoare, la poarta cimitirului de astăzi care a fost sfințită în anul 1843 de către episcopul Vasile Moga. Actul sfințirii ei, ca dovadă de importanță ce i s-a acordat în timp, a fost consemnat în coloanelor „Gazetei Transilvaniei” de la Brașov.

La sfîrșitul secolului al XVIII-lea, producîndu-se o inundație a Văii Caselor, biserica a fost mutată în grădina ce se află în dreapta pieței de astăzi. În acest loc va rămîne pînă la 1906, cînd va fi părăsită, la Deda construindu-se, sub păstoria preotului Leon Popescu, o biserică de piatră existentă și astăzi. Noua biserică, edificată de arhitectul I. Pamfilie de la Sibiu în stilul bisericilor din Moldova, a fost realizată în proporții de adevărată catedrală, ea fiind cea mai impunătoare biserică de pe Valea Mureșului. Sfințirea ei provizorie

Vasile Netea

(Continuare în pag. a 2-a)

Documentar:

Deschidem cu acest număr al publicației noastre o nouă rubrică sub genericul căreia dorim să grupăm materiale privind aspecte ale vieții noastre liturgice și ale activității pastoral-misionare. Vom fi bucuroși de sugestiile și sprijinul efectiv din partea cititorilor și colaboratorilor noștri.

Scaunul arhieresc în tradiția creștină

Episcopul are plinătatea preoției, transmite darul preoției prin punerea mâinilor și invocarea Duhului Sfânt. El este arhieru și păstor, e reprezentant al lui Iisus Hristos pe pământ. El nu vorbește, nu învață, nu îndrumă în numele său propriu ci în numele lui Iisus Hristos. Învață pe care el o vestește nu este a lui ci este a lui Hristos.

Locul cel mai sfânt în care episcopul își desfășoară lucrarea lui învățătoare și sfântă este biserica. Biserica, considerată ca locaș de închinare, e casa lui Dumnezeu, e locul unde se săvârșesc cele mai sfinte slujbe și unde Dumnezeu își revarsă cu prisosință bogățiile marelui Sale asupra credincioșilor. Slava lui Dumnezeu umple fiecare biserică așa cum a umplut odinioară templul construit de Solomon (II Paralip. 7, 1). Episcopul se roagă în biserică, așa cum s-a rugat Solomon, „Dumnezeu meu, să-ți fie ochii tăi deschiși și urechile tale cu luare aminte la rugăciunea care se va face din locul acesta”.

Fiecare biserică — locaș de închinare — cu tot ce are mai frumos și mai încântător, începând de la arhitectură, pictură, obiectele de cult și obiectele din biserică, confirmă într-o formă permanentă prezența episcopului, legătura cu el chiar și atunci când nu este prezent.

De fapt, canoanele biserești pretind ca fiecare biserică să fie sfințită de episcop, antimisul de pe Sf. Masă la fel trebuie sfințit de arhieru, preotul slujitor al bisericii e sfințit tot prin mâinile arhierului. Tot atâtea motive care ne arată că biserica fără lucrarea episcopului și fără prezența lui permanentă nu poate fi locaș de închinare.

Între obiectele care ne amintesc într-o formă mai deosebită legătura și prezența permanentă a episcopului cu biserica și cu credincioșii e scaunul sau jeful

episcopului din naosul bisericii, așezat pe un loc mai înalt.

Istoricul Eusebiu în Istoria sa bisericească zice că Iacov, fratele Domnului, primul episcop al Ierusalimului, avea un loc deosebit în biserică unde sta. La fel ne spune despre Sf. Marcu, primul episcop al Alexandriei. Și Constituțiile Apostolice vorbesc despre un tron al arhierului.

Din timpuri foarte vechi scaunul episcopului din naos se afla în partea dreaptă a bisericii. Fiecare cuvintul episcop înseamnă „supraveghetor”, conform comentariului la can. 58 al Sf. Apostoli, în care canon se pretinde episcopului și preotului să învețe poporul, scaunul din naos, ca și „scaunul cel de sus” din altă parte, îi oferă episcopului posibilitatea să supravegheze turma, să observe purtarea credincioșilor care participă la sfintele slujbe și să le împărtășească tuturor binecuvântările sale.

Un autor, vorbind despre scaunul episcopului din naos zice: „În naie de partea dreaptă, lângă sanctuarul și așezat scaunul episcopesc, în semn că episcopul guvernază în naia lui Hristos atît pe clerici, cît și poporul credincios”.

După tradiția și după rânduile Bisericii Ortodoxe în naosul fiecărei biserici trebuie să fie acest scaun al episcopului ca semn al legăturii permanente dintre ierarh și credincios. În acest fel biserica este casa lui Dumnezeu în mijlocul poporului său, unde primește jertfa și împărtășește darurile Sale cele bogate. Numai așa se potrivește și cuvintele adresate de Sf. Pavel episcopilor: „Drept aceea, luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriți biserica lui Dumnezeu, pe care a cîștigat-o cu însuși sîngele Său” (F. Ap. 20, 28).

A. I. M.

Bisericele din Deda

(Continuare din pag. 1)

s-a făcut în anul 1906, cea definitivă, după terminarea picturii în timpul preotului Ioan Vodă, avînd să se săvârșească în 1912, prin binecuvîntarea bîtrînului mitropolit al Sibiului, Ioan Mășianu, Mișianu cum îi ziceau țărâni. Serbările sfințirii au fost descrise de către O. C. Tăslăuanu în revista „Lucafarul” de la Sibiu (nr. 23, p. 421—422).

Vechea biserică din piața a fost dăruită în 1922 credincioșilor din cătunul Bistra, care între timp întemeiaseră și ei o parohie.

Prin edificarea acestei masive și somptuoase biserici, prestigiul comunei Deda s-a ridicat și mai mult în anii următori, astăzi el atîngînd un nivel din ce în ce mai impunător, aici construindu-se și un liceu industrial, un cămin cultural, un spital și alte clădiri comunale.

Continuînd tradiția vrednicilor săi înaintași, printre care menționăm și pe călugărul arhimandrit Dosoftei Morariu, actualul preot, Dumitru Farcaș, a luat inițiativa, sprijinit de toți enoriașii satului, a renovării unor părți ale bisericii deteriorate de cei 70 de ani ce au trecut de la inaugurarea ei, precum și a zugrăvirii exte-

rioare, fapt ce a făcut dorită o nouă binecuvîntare a ei.

Actul acesteia s-a săvîrșit în ziua de 18 iulie cu o deosebită însuflețire și solemnitate de către P.S. Episcop Emilian Birdeș al Alba Iuliei, înconjurat de către numeroși preoți din protopopiatul Reghinului, în frunte cu protopopul Ilie Damian. La actul sfințirii au asistat credincioși din Deda și satele învecinate. În fața acestora P.S. Sa a rostit o predică de un emoționant conținut.

Cu această ocazie preotul Farcaș a fost ridicat printr-o gramată la rangul de preot sachelar, gramate de recunoștință acordîndu-se și episcopului Ion Pășcan și Toader Pășcan, conducătoare femeilor, corului local, dirijat de Toader Bândilă, precum și istoricului prof. dr. Vasile-Netea, fiu al comunei. O distincție a fost acordată și preotului Man de la Idicel Pădure pentru bogata sa activitate.

Sfințirea de la Deda a fost una din cele mai impunătoare festivități religioase și patriotice cunoscute în istoria parohiei.

Cheltuielile renovării au fost suportate în întregime de către credincioșii parohiei.

Restituiri:

Ieronim G. Barițiu

Iată un nume mai puțin cunoscut deși purtătorul lui a fost unul din cei mai de seamă publiciști ardeleni. Fiul al marelui istoric și patriot George Barițiu, Ieronim s-a născut la 7/19 august 1848, la Brașov. A colaborat cu tatăl său la lupta națională deosebit pe terenul ziaristic sibiene. A studiat dreptul, economia și filozofia la Viena (1869—1874) cînd a fost prieten și coleg cu M. Eminescu în timp ce colabora la ziarul „Românul” de la București, condus de C. A. Rosetti. Dar mai ales la publicațiile conduse de părintele său G. Barițiu: „Transilvania” și „Observatorul” apărute la Sibiu. La ultima din aceste publicații apărută bisăptăminal între 1878—1885, a fost prim-redactor și secretar de redacție.

Colaborarea lui cea mai intensă a fost la „Telegraful Român” cu diferite materiale, mai ales cu traduceri din autori europeni, moralizări celebre.

Activitatea de luptă națională, de traducător și popularizator al științei depuse de I. G. Barițiu, a fost pusă în lumina completă abia acum într-o carte recent apărută la editura „Dacia” din Cluj-Napoca, intitulată „Din zbulul veacului” — autor scriitorul și istoric literar sibiian Bucur Țincu. În această carte Bucur Țincu a reprodus tot ce a rămas mai de seamă din opera lui Ieronim G. Barițiu. A scris un amplu studiu introductiv despre personalitatea acestuia, a redactat numeroase note legate de text și în final a alcătuit o Bibliografie selectivă a scrierilor lui I. G. Barițiu. Munca de culegere și identificare a scrierilor este un merit

deosebit al lui Bucur Țincu și îl înfățișează pe I. G. Barițiu ca pe un cărturar cu alege calități.

În acest context se poate spune, pe bună dreptate, că numele lui I. G. Barițiu se impune pînă astăzi prin trei traduceri ale unor opere de seamă: „Contractul social” (Le Contrat social) de Jean Jacques Rousseau (1879—1890), tradus direct din franceză, „Lupta pentru drept” (Der Kampf ums Recht) — 1874—1881, de Rudolf von Ihering și „Ideea de stat a Austriei” (1880) de Frantisek Palacky. Toate aceste traduceri aveau ca scop să promoveze ideile de libertate națională și apărarea drepturilor cetățenești în societatea opresoare de atunci. I. G. Barițiu a fost partizanul federalizării națiunilor din Austria, ca etapă pentru eliberarea lor națională completă. În acest scop a tradus opera marelui istoric ceh Fr. Palacky, ambii anticipînd ideile lui Aurel C. Popovici din lucrarea „Statele Unite ale Austriei Mari” în 1906, în limba germană.

I. G. Barițiu a mai tradus fragmente din marii scriitori ai timpului ca Victor Hugo, Pascal, Lessing, Schiller, Lombroso, Silvio Pellico ș. a.

O parte cuprinzătoare a operei lui I. G. Barițiu o formează culegerile de aforisme, maxime și cugetări, adunate din mari gînditori ca Marc Aureliu, Balzac, lord Chesterfield, Montesquieu, Pascal, etc. Alegerea maximelor și cugetărilor traduse de I. G. Barițiu n-a fost întâmplătoare ci a avut drept criteriu concepția sa națională și umanistă, lupta lui pentru libertate și adevăr, pentru știință, dreptate și omenie, împotriva in-

justiției, a tiraniei, a superstițiilor.

O altă traducere importantă a lui I. G. Barițiu a fost cea pentru apărarea demnității și drepturilor femeii, el fiind la noi unul din precursorii în materie. Astfel a tradus și publicat — singura lui lucrare apărută în viață — „Femeile” de I. Pederzani.

Numeroase sînt articolele lui I. G. Barițiu despre situația economică a poporului român din Transilvania acelei epoci; despre etnografia și folclorul românesc, biografii de oameni vestiți, prelucrări și istorioare în genul celor cultivate în revistele vremii ca „Familia”, „Amicul Familiei”, ș. a.

În materie literară, I. G. Barițiu s-a impus prin portretul moral făcut marelui Eminescu în revista sibiiană „Rîndunica” la 1894. Acest portret — subliniază Bucur Țincu — este primul portret pozitiv făcut în Ardeal, la cinci ani după moartea poetului, scris cu căldura amintirii merită să șteargă impresia dezolantă produsă de un alt portret sumbru, apărut la Blaj în 1891, nesemnăat dar cunoscut ca fiind al canonicului Grama.

I. G. Barițiu a trăit cea mai mare parte a vieții lui intelectuale active la Sibiu. Aici a murit fiind înmormîntat lingă ilustrul său tată, în cimitirul din orașul de jos, de peste Cîbn „Între brazi”. În „Telegraful Român” din 11/23 martie 1899 a fost anunțată vestea trecerii lui la cele veșnice.

Nicolae D. Găvozdea

Arhierul ILARION PUȘCARIU

(Continuare din pag. 1)

La 3/16 octombrie 1921, la propunerea tînărului mitropolit Nicolae Bălan (1920—55), a fost hirotonit arhieru-vicar în catedrala mitropolitană din Sibiu (au slujit și episcopii Ioan Papp de la Arad, Ioșif Bădescu de la Caransebeș și Roman Ciorogariu de la Oradea). Peste două zile a fost hirotonit arhieru, tot în catedrala din Sibiu, octogenarul vicar de la Caransebeș Filaret Musta, ca o ultimă și binemerită recunoaștere a strădanilor lor de peste o jumătate de veac, întru slujirea Bisericii și a neamului lor.

Ilarion Pușcariu a fost mereu prezent și în viața culturală a Transilvaniei de altă dată. De pildă, se număra printre membrii marcantii ai „Asociației transilvane pentru cultura și literatura poporului român” (Astra). Adunarea generală a Astei, întrunită la Făgăraș în 1889, l-a ales vicepresedinte (presedinte fiind George Barițiu) deținînd această misiune deosebit de cinstitoare pînă în anul 1901. A slujit Astra și în anii următori, mai ales ca presedinte al „Despărțămîntului” Sibiu. Merită să fie reținut și faptul că a dăruit Bibliotecii Astra din Sibiu o serie de tipăriți vechi românești, precum și înțreagă colecția ziarului „Telegraful Român”.

A fost un colaborator permanent al foii șaguniene „Telegraful Român”. În anii 1876—77, împreună cu tinerii profesori Daniil Popovici Barcianu și Dimitrie Comșa — memorandiști de mai tirziu, — cu Eugen Broște și Ioan Behniz — a redactat „Foișoara” Telegrafului Român, cu scopul de a pleda pentru generalizarea ortografiei românești fonetice. A colaborat cu numeroase articole la „Enciclopedia Română”, în 3 volume, editată la Sibiu sub conducerea lui Cornel Diaconovici (1898—1904), precum și la o serie de reviste și ziare românești din Transilvania.

Ca profesor la Institutul teologic-pedagogic, a tipărit cîteva manuale pentru elevii săi: „Limba maternă (română n.n.) în institutele pedagogice” (Sibiu, 1875, ed. II, 1908); ulterior a apărut sub titlul: „Limba română, curs metodic pentru Institutele pedagogice și școalele populare române” (ed. IV, Sibiu, 1908, 155 p.); „Isagogia

adică introducerea în cunoștința cărților Științei Scripturii” (Sibiu 1878, ed. II, 1904, 238 p.); „Principii de pedagogie generală” (Sibiu 1880, 144 p. și cu capitole de Psihologie); „Manual de istorie bisericească” (ed. I, 1893, ed. II 1901, ed. III 1907, ed. IV 1919, ed. V 1920 — notăm că partea a doua a manualului cuprindea Istoria Bisericii românești). A tipărit, de asemenea, o „Istorie biblică”, manual de religie pentru școlile medii, cu ilustrații (ed. III, Sibiu, 1907, 196 p.).

Dar Ilarion Pușcariu a fost și un cercetător neobosit al trecutului Bisericii Ortodoxe din Ardeal. Se impun atenției noastre cele două volume de Documente pentru limbă și istorie (vol. I Sibiu 1889, XVI+399 p.; vol. II Sibiu 1897, VI+384 p.).

O altă lucrare de seamă a lui Ilarion Pușcariu a fost „Mitropolia română ortodoxă din Ungaria și Transilvania” (Sibiu, 1900, VII+178+434 p.), scrisă încă din 1895, cu ocazia împlinirii a 30 de ani de la restaurarea Mitropoliei.

Nu pot fi trecute cu vederea cîteva contribuții asupra vieții și activității lui Andrei Șaguna (Din anii următori ai vieții mitropolitului Andrei — despre boala și moartea lui; Spiciuri și fragmente din corespondența lui Șaguna, cu aproximativ 100 de pagini, în volumul comemorativ închinat mitropolitului Andrei în 1909; Chestiunea instalării lui Andrei Șaguna în scaunul mitropolitan, în Revista Teologică din 1908 ș. a.).

Împreună cu ieromonahul Miron Cristea (viitorul patriarh) și consilierul Matei Voileanu, a publicat lucrarea „Biserica catedrală de la Mitropolia ortodoxă română din Sibiu. Istoricul zidirii” (Sibiu, 1908, III+193 p.).

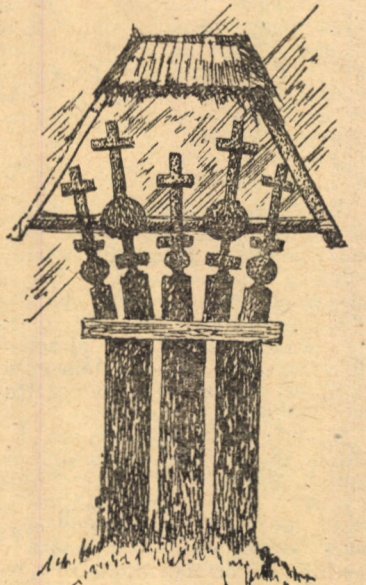
În sfîrșit, menționăm și lucrarea Contribuții istorice privitoare la trecutul românilor de pe pământul crăiesc (Sibiu, 1913, CIV+348 p.), scrisă în colaborare cu tinerii istorici și juriști Ioan Preda, Lucian Borcia, Ioan Lupas, Silviu Dragomir și Ioan Matei — ca răspuns la o lucrare a cercetătorului G. Müller, care nega drepturile românilor de pe fostul „pământ regesc” (fundus regius).

A editat lucrarea fratelui său Ioan cavaler de Pușcariu — prețios colaborator al lui Șaguna,

membru activ al Academiei Române — Notițe despre întîmplările contemporane (Sibiu, 1913, 220 p.), un izvor prețios de informații pentru istoria politică și bisericească a Transilvaniei din a doua jumătate a veacului trecut.

Pentru toată activitatea sa didactică și științifică, Academia Română, cel mai înalt for cultural al țării, a ales pe venerabilul arhimandrit Ilarion Pușcariu, printre membrii săi onorari, în 1916. Nu este lipsit de importanță să subliniem aci că activitatea sa cărturară a fost consecventă în Enciclopedia istoriografiei românești (București, 1978, p. 276), ca și în recentul Dicționar de lingviști și filologi români de Jana Balaciu și Rodica Chiriacescu (București, 1978, p. 211), în cel din urmă cu precizarea că „lucrările sale cu caracter filologic și istoric reprezintă adevărate pledoarii pentru susținerea drepturilor politice, sociale și economice ale românilor din Transilvania”.

Ilarion Pușcariu s-a săvîrșit din viață la 26 august/8 septembrie 1922, cînd împlinea patriarhală vîrstă de 80 de ani. A fost îngropat în cavoul familiei din Braș- centru, potrivit ultimei sale dorințe ca mărturie grăitoare a legăturii de nezdruincat cu locurile natale, în care se odihneau atîția dintre vrednicii săi înaintași.

Despre harisme și harismatici

Pentru cei mai mulți creștini, îndeosebi pentru cei ce țin de Bisericele Tradiției vechi creștine, Sfintele Taine reprezintă mijloacele văzute prin care Dumnezeu împărtășește credincioșilor harul Său cel nevăzută. Desigur, harul lui Dumnezeu poate fi comunicat și pe căi extraordinare, cum s-a întâmplat de atâtea ori în cursul istoriei mântuirii neamului omeneșc, căci Duhul, ca și „vîntul suflă unde voiește” (Ioan III, 8); dar calea sigură recomandată de Sfînta Scriptură ca și de întreaga Tradiție sîntă — confirmată de practica bimilenară a Bisericii, rămîne calea Sfintelor Taine. Prin ele, ca prin șapte raze de lumină, se revărsa asupra credincioșului harul Duhului Sînt, felurile harismelor, purtătorii lor primind numele de harismatici sau, după mîna mai mult uzitată la noi, oameni duhovnicești.

Prezența Duhului Sînt în sufletele credincioșilor se vedește prin aceste harisme, prin roadele acestor daruri, folositoare atât mîntuirii celor ce le primesc cît mai ales celor din jurul lor, Bisericii întregi — Trupul lui Hristos cel bînnic, a cărei „zidire” este de fapt scopul ultim al harismelor. Cînd Sf. Apostol Pavel îndeamnă pe Corinteni: „rîvniiți după darurile duhovnicești...” el nu uită să adauge „spre zidirea Bisericii” (I Cor. XIV, 12). După același Apostol oricare harismă care nu contribuie la „zidirea” Bisericii nu este de dorit. Dumnezeu ar vrea să ne împărtășească „rîuri de apă vie” (Ioan VII, 37) din harul Său, dar credincioșii îl primesc numai pe măsura puterii lor de a-l primi, mai concret — pe măsura efortului de curățire lăuntrică, de asceză, fără de care orice „primire de har” rămîne o amăgire de sine, o înșelăciune păgubitoare de suflete. „Cum poți îndrăzni, omule, să spui că ai primit har de la Duhul Sînt, că te-ai botezat(?) în Duh, că te rogi în Duh etc., pînă cînd patimile de tot felul curg din tine ca dintr-un izvor întinat — am putea — credem, să întrebăm pe prelușii harismatici din zilele noastre care nu se ostensc, totuși, cît de puțin, să plivească cite o buruiană a păcatelor din sufletele lor făcînd adevărată pocăință.

Asistăm astăzi la o sete nestăvilită după harisme, și la noi, dar cu deosebire în lumea creștină din Apus unde, în general, senzațiile sînt mult căutate și gustate. Există o adevărată modă a celor ce se numesc *harismatici*, preluși purtători ai uneia sau mai multor daruri ale Duhului Sînt. Se spune că se atribuie chiar diplome de „profet” sau, mai ales „profetese”, de „terapeuți” și „taumaturgi” etc. Se tinde chiar ca acești „harismatici” să înlocuiască ierarhia sacramentală a Bisericii, creindu-se o ierarhie „harismatică”, deasupra și împotriva celei dintii. Faptul nu e atât de nou pe cît s-ar părea. Se știe doar că darurile sau harismele autentice ale Duhului Sînt au fost mereu însoțite de abuzuri și de daruri false. Cu toate acestea Biserica n-a încetat să se dezvolt. În tînăra Biserică din Corint, de exemplu, exista, în vremea Sfîntului Apostol Pavel, o înflorire de harisme; cu toate acestea el nu se ocupă de ele decît pentru a pune capăt abuzurilor care se făceau în deosebi cu harisma glossolaliei, recomandînd mai mult harisma profeției, adică a tilcuiii învățăturilor de credință creștină, iar pe deasupra iubirea care nu cade niciodată. Fenomenul s-a repetat mai tîrziu sub forme aberante și mai evidente. Să ne amintim de montanismul asiatic, de schisma donatistă de pe vremea Fericitului Augustin pentru a ajunge la concluzia că și în materie de eretice numai actorii se schimbă, unii mor și alții le iau locul, uneori după veacuri, piesa — chiar cu variante, rămîne aceeași. Aceleași sînt și urmările nefaste pentru viața, morala și, desigur, și mîntuirea sufletească a celor ce se lasă seduși de aparențele lor ispititoare.

În Biserica Ortodoxă, din vremea Sfîntilor Apostoli și ale Sfîntilor Părinți pînă în zilele noastre,

tre, au strălucit nenumărate chipuri de oameni duhovnicești, între monahi ca și între mireni, purtători ai unor harisme autentice. Purători de harisme au fost apostolii, mucenicii și mărturisitorii, cuvioșii și fecioarele, cu ale căror vieți închinat lui Dumnezeu și slujirii aproapelui Bisericii se împodobește ca și cu o haină de mare preț. Au existat și există și azi chiar în sinul Ortodoxiei românești, astfel de harismatici încît un harnic ieromonah (Ioanichie Bălan), după îndelungate și minuțioase cercetări, a putut alcătui un *Pateric românesc*, într-un nimic mai prejos decît cele similare ale altor popoare ortodoxe. Ceea ce-i deosebește pe aceștia, fie vechi, fie mai noi, de prelușii harismatici este mai întii discreția smerită de care se înconjoară. Ei fug de orice publicitate prefecînd a se numi în chip sincer, neprefăcut, — după pilda Sfîntului Apostol Pavel, „cei dintii dintre păcătoși”. Ei n-au cerut niciodată aceste harisme, cum le cer cu insolență alții, ba s-au declarat nevredești de ele avînd mereu teamă de o eventuală ispită a diavolului care — se știe, și el poate face minuni și semne spre a amăgi pe cei lesne crezători. Și dacă le posedă, ei nu se trufesc și le întrebuițează spre binele credincioșilor, spre „zidirea” Bisericii cum recomandă Sfîntul Apostol Pavel. Harismatici autentici, monahi sau mireni, fac experiența lucrării Duhului Sînt prin rugăciunea neîntreruptă mintală, *Rugăciunea lui Iisus*, care nu e posibilă decît pe urma unei asceze curățitoare, lucru, în general, nevăzut în seamă de falșii harismatici. Sfîntul Simion Noul Teolog, podoaba Bisericii Ortodoxe din veacul al XI-lea, face această frumoasă asemănare: Precum apa nu poate fi oglindă care să răfrîngă chipul soarelui decît dacă e ferită de valurile pe care o furtună le-ar putea provoca, așa și sufletul trebuie ferit de tulburarea patimilor dîndu-i-se liniștea necesară spre a răfrînge chipul lui Dumnezeu. De altă parte, o oglindă nu va răfrînge lumina dacă nu va fi curată și transparentă ca un cristal. Tot așa și inima, concepută ca sediul al gîndurilor și simțirilor, va străluci prin har pe măsura strădanțiilor ascetice însoțite de rugăciunea curată. Celor „curați cu inima” le-a făgăduit Mîntuitorul fericirea de „a vedea pe Dumnezeu”.

„Rugăciunea mai intensă a unor anumiți membri ai Bisericii, monahi sau mireni, le aduce o mare experiență a prezenței și puterii lui Dumnezeu în Duhul Sînt și face din ei *harismatici*, numiți adesea *oameni duhovnicești*. Ei se hrănesc nu numai din rugăciunea liturgică a Bisericii și din cea personală, ci și din citirea scrierilor ascetice și patristice, pe care le cunosc uneori prin lectură, dar mai ales prin viețile părinților duhovnicești care întruchiează concret aceste scrieri. Ei învață astfel doctrina curățirii de patimi și a rugăciunii neîntrerupte. Prin acestea ei își înduhovnesc firea în așa fel ca ea să devină permeabilă Duhului Sînt și lumii divine ca și Hristos pe muntele Tabor... Trebuie însemnat că acești oameni nu se asociază în grupuri cu îndepărtarea celorlalți membri ai Bisericii (cum se întimplă în alte părți, n.n.) pentru că una din patimile de care se străduiesc să se purifice este mîndria. Deveniți foarte umili, ei au conștiința de a fi cei mai păcătoși și au un imens respect față de Biserică și față de harul Preoției... Fără a se închide față de semenii lor, ei își manifestă iubirea față de oameni prin munca ce o desfășoară și în egală măsură...

Văzînd strălucitele lor pilde, credincioșii noștri vor înțelege că și ei, prin mijlocirea Sfintelor Taine ale Bisericii, prin rugăciune curată și stăruitoare ca și prin deprinderi practice și muncă în folosul obștei, au posibilitatea de a se împărtăși de toate darurile Duhului Sînt realizînd o viață duhovnicească mîntuitoare de suflet și plăcută lui Dumnezeu.

Prot. Dr. Gheorghe Lițiu

Genealogia familiei Bârsan-Barcianu

Datorită, desigur, faptului că în această ilustră familie de preoți răsăreni 4 au purtat același prenume — Sava — se mai fac și astăzi o serie de confuzii între ei, în special între primul și ultimul, ambii cărturari și patrioți vestiți ai timpului lor. Astfel se scrie: „renumitul copist de cărți manuscrise, participant la revoluția din 1848 și membru al Academiei Române”. Sau: „consilier al episcopilor ortodocși de origine sîrbă Nichitiți și Adamovici, iar apoi al providențialului mitropolit Andrei Șaguna”. Sau: „... ale cărui manuale le publică Șaguna (...) constatată cu luciditate într-o predică în 1792...” Și s-ar mai putea da citeva citate de acest fel.

Încă din 1912 regretatul protopop răsărenean Emilian Cioran — harnic și avizat cercetător al arhivelor satului — a publicat în „Revista teologică” o serie de date privind succesiunea preoților din această familie. A revenit apoi cu date noi, reușind în cele din urmă să întocmească un arbore genealogic. El însuși ne-a spus acum vreo trei decenii că l-a lăsat familiei. L-am găsit și ni s-a permis transcrierea lui. Coroborînd cercetările sale cu ale noastre și completîndu-le cu inscripțiile de pe monumentele funerare din cimitirul satului (în spatele mausoleului mitropolitului Andrei Șaguna) — inscripții care astăzi sînt aproape complet deteriorate — n-am putut aduce decît foarte ușoare rețușuri, cu care întocmitul inițial al arborelui genealogic a fost de acord.

Întemeietorul familiei a fost Coman Bârsan, originar din Țara Bârsnei (Terra Barcia) și refugiat la Sibiu-Rășinari în 1719—1720, probabil din cauza unei epidemii de ciumă care bîntuia atunci Brașovul. Relațiile între cele două comunități românești din Scheii Brașovului și Rășinari erau vechi. Încă la 1484 (6992) — scrie Radu Theodor în „Istoria besăreței Scheilor Brașovului”, publicată de Sterie Stinghe la 1899 — o delegație de răsăreni aduce ca preot în sat pe popa Bratu, fiul popii Pătru din Schei. Om învățat, popa Bratu devine și traducător plătit al Sibiului în coreșpondența cu Țara Românească, cunoscînd, deci, limbile cancelariilor timpului, latina dînceace și slavona dîncolo de Carpați pe lingă germană și maghiară. Prot. Emilian Cioran ne spune că există unele indicii în sensul că el ținea școală cu copiii satului în tinda bisericii.

Născut în 1699 și decedat la 105 ani, în 1804, Coman Bârsan ajunge în 1720 învățător la Rășinari, iar în 1740 preot, hirototniș la R. Vilcea. Căsătorit la Rășinari, el are un fiu și două fiice: Sava, Stana și — probabil — Do-

bra. Fetele se vor căsători cu localnici. Sava s-a născut în 1741 și după școala locală a fost înscris la seminarul din Blaj, unde îl găsim chiar din primul an de funcționare: 1754. În 1764 devine diacon, iar 4 ani mai tîrziu este sfințit preot, tot de către episcopul de Vilcea. După modelul sîrbilor, el își adaugă numele de Popovici, adică al popii, fiu de popă, numindu-se Sava

Sava Popovici-Barcianu

Popovici Bârsan (uneori „ot Rășinari”). Este preotul iluminist care rostește la 1792 vestita predică despre originea românilor, prodigiosul copist — cu un remarcabil talent de ilustrator — al celor peste 30 de cărți manuscrise, multe în cite 3—4 exemplare, totalizînd cca. 7000 p. format dublu (în cvarto). Curînd va fi protopop și consilier al episcopilor Nichitiți și Adamovici, cu sediul la Rășinari. Alături de Piurari-Molnar și de alți cărturari români ai timpului, a fost printre inițiatorii proiectatelor „Foaia pentru țăranul român” și „Societatea filozoficească”, dar și ai cunoscutului „Suplex...” din 1791. Moare în 1808. Pentru a elimina confuziile îl vom înscris ca Sava I.

El a avut doi fii și două fiice. Fiii au fost Sava II (1765—1816) și Dan (1768—1808). Nici unul nu a moștenit vreun talent al tatălui lor. Ambii au fost preoți în sat, oameni bolnăvicioși, murind, de altfel relativ tineri. Cel mai mic, Dan, a avut două fete: Opreană și Stana. Le menționăm pentru că ultima s-a căsătorit cu Dan Bratu și l-a avut ca fiu pe viitorul preot Ioan Bratu, bunicul dinspre mamă al lui Octavian Goga. Cel mai mare, Sava II, a avut la rîndu-i doi fii și două fiice. Acești doi fii au purtat aceleași prenume: Dan și Sava III. Dan

(1788—1867) a continuat tradiția preotească, în timp ce Sava III a reînviat talentul pictural al bunicului său, îmbrățișînd această carieră după studii la Viena.

Dan a avut, de asemenea, doi fii și două fiice. Fiii s-au numit Sava IV (1814—1879) și Servian (1820—1888), acesta devenind jurist la Tg. Mureș, avînd 5 copii, toți risipiți spre alte profesii. Sava IV va deveni preot în sat, director școlar, profesor la seminarul din Sibiu, protopop, consilier al lui Șaguna, participant activ la revoluția din 1848, membru al delegației trimise la Viena, autor de cursuri și manuale didactice și membru corespondent al Academiei Române.

Este momentul să facem o precizare: Pînă la frații Sava IV și Servian, toți înaintășii s-au numit Bârsan, uneori Bârsanovici sau Savavici, așa cum se putea citi pe monumentele funerare. În plină epocă latinizantă, Sava IV și Servian hotărăsc latinizarea numelui Bârsan în Barcian (Bârs-Barcia). Așadar Sava IV și Servian se vor numi Popovici-Barcian (u final adăugîndu-se mai tîrziu de urmași). Cu Sava IV se încheie șirul preoților.

El a avut iarăși doi fii și două fiice: Ana, Constanța, Danil (1847—1903) și Sabin (1861—1894), acesta devenind agronom. Danil a fost unul dintre nenumărații tineri dotați, trimiși de Șaguna cu burse la studii în străinătate. A studiat filozofia și științele naturii, în care și-a luat doctoratul. A fost profesor la seminar, primul director al Școlii civile de fete a ASTREI, unde era și secretar II, fondator al cîtorva periodice sibiene, colaborator la multe altele, autor de manuale didactice și de cărți de știință popularizată, membru în conducerea P.N.R. din Transilvania și memorandist, cu o condamnare de doi ani și jumătate. A avut 7 copii, dintre care doar Andrei a rămas parțial legat de Rășinari. El a donat parterul casei părintești pentru adăpostirea Muzeului etnografic local. A avut doi copii: Sonia și Șerban, acesta trăind încă în casa natală. Cum nu are urmași, familia Bârsan-Barcianu se va stinge odată cu el.

Este evident, deci, că între Sava I, copistul, și Sava IV, academicianul, fiind un interval de aproape un secol, orice suprapunere a lor rămîne regretabilă. Mai menționăm că datorită presigiului lui Sava IV și fiului său Danil, numele de Popovici-Barcianu s-a consacrat în asemenea măsură, încît a trecut și asupra înaintășilor, cu excepția întemeietorului Coman Bârsan. Această trecere este doar sentimentală, nu și documentară.

Corneliu Dragoman

Bruto Amante despre Transilvania

La Biblioteca „Timotei Cipariu” din Blaj există un exemplar din cartea lui Bruto Amante, *La Romania illustrata. Ricordi di viaggio*, apărută la Roma în anul 1888. Un exemplar se găsește și la Biblioteca Academiei R.S.R., cota II, 6826. Numele lui Bruto Amante nu-l pomenesc istoricii care s-au ocupat de călătorii străini în țara noastră, nici istoricii de autoritate ai Bucureștilor (G. I. Ionescu-Gion, C. C. Giurescu, George Potra) sau N. Iorga, în recent reeditată *Istoria Românilor prin călători* (Ed. Eminescu, București, 1981). Cartea de care vorbim a fost semnalată numai de italieniști, mai pe larg de Claudiu Ispescu. Măștișele care l-au determinat pe Bruto Amante să scrie lucrarea de care ne ocupăm sînt, după propriile-i mărturisiri: o politică mai latină a italienilor în Orient și exemplul filoromânului Vegezzi-Rusca. După ce amintește că: „La noi s-au ocupat cu real interes de România, Massarame, Correntini, Rosa, Galucci, Grazia Mancini” (p. 6), Amante continuă: „În Italia centrală, unde la începutul acestui secol existența geografică a României era ca și necunoscută, regretatul meu părinte Errico Amante, admirator al magnificien-

ței romane și cercetător al continuității acelei civilizații și măreții, a întrezărit acele adînci legături de afinitate și a fost un sincer admirator al României. El a scris sute de articole pentru a face cunoscută această țară și pentru a demonstra necesitatea unor raporturi mai intime între Italia și România, iar în lucrarea sa „Noua hartă a Europei în funcție de semințele latine” (Torino, Tip. Vinciguerra, 1867) a arătat pe larg însemnitatea politică a României în funcție de interesele latinității, a cărei sentinela de avangardă este (România) în Orient”.

Cartea lui Bruto Amante, despre care nu știm prea mult, decît înțelegem că a fost în țara noastră între 1882—1887. În mai multe rînduri, reține atenția întrucît e scrisă cu simpatie pentru poporul nostru, relevă latinitatea limbii române și a originilor noastre etnice, drepturile asupra Transilvaniei unde populația românească împilată, batjocorită și persecutată era ținta toleranței religioase de la noi, inclusiv în subcapitolul consacrat *alla questione israelita*; dă, pe parcursul celor 302 pagini, informații — corecte — despre compartimentele vieții

sociale, culturale și economice din România epocii de avînt din anii următorii Războiului de Independență.

Lucrarea lui Bruto Amante, de un real interes, am examinat-o sub aspect general în altă parte (*O carte despre România din 1888, în Săptămîna*, nr. 575—576/1981). Voim acum să insistăm asupra capitoului XIV, intitulat *La Rivoluzione di Horia, (episod istoric)*, întrucît autorul dă acolo relații asupra situației tragice a românilor transilvăneni. Să reproducem, în acest sens, în traducere, citeva fragmente. „Pe cei dintii (pe români) îi caracterizează spiritul de independență, competitivitatea de a-și menține limba, instituțiile românești și de a evita orice asimilare cu cei veniți în urma lor, care însă nu au cruțat nici un mijloc spre a-și atinge vechea țintă a completei maghiarizării (în fragmentele traduse sublinierile aparțin autorului) a țării lor învecinate. Români erau tratați drept răzvrătiți și robi, adevărați sîrbi: preoții lor erau persecutați întrucît mare parte se opuneau menținîndu-și limba pe care maghiarii voiau s-o

Dan Ciachir

(Continuare în pag. 4 a)

ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI — INFORMAȚII — ȘTIRI

Al V-lea colocviu internațional „Grigorie de Nyssa“

Între 6—10 septembrie 1982 s-au desfășurat la Universitatea din Mainz (R.F.G.) lucrările celui de al V-lea colocviu internațional „Grigorie de Nyssa“. După cum se știe, textul operelor acestui mare teolog capadochian a fost adeseori înțeles greșit și copiat cu multe greșeli, probabil pentru că, spre deosebire de alți scriitori bisericești, el a folosit cel mai mult limbajul curentelor filozofice ale timpului său, fapt care nu putea fi ușor de înțeles de oricine. De aceea încă din 1920 doi celebri admiratori ai acestui „prim umanist creștin“, U. Wilamowitz-Moellendorf și Werner Jaeger au anunțat că vor scoate o ediție critică a operelor Sfintului Grigorie de Nyssa, lucrare proiectată pe baza celei mai temeinice mărturii de sursă manuscrisă și din care au și apărut până în prezent la editura Brill din Leiden (Olanda) 8 volume, unele duble. Și fiindcă evenimentul a pasionat în egală măsură atât pe teologi, cât și pe filologii clasicismului antic s-au organizat până în prezent 5 simpozioane internaționale în diferite țări, în care de fiecare dată s-au analizat un aspect sau altul din problematica nysseniană. Primul colocviu s-a ținut la mănăstirea Chevetogne din Belgia între 22—26 septembrie 1969 și a prezentat, pe lângă date privind stadiul cercetărilor precum și cronologia vieții și a operelor Sf. Grigorie, mai ales exegeza și teologia scriitorului. Al doilea colocviu a avut loc lângă Münster (R.F.G.) între 18—23 septembrie 1972 și s-a ocu-

pat mai ales de raporturile Sf. Grigorie de Nyssa cu filosofia. Cel de al treilea s-a ținut în 1975 tocmai în Leiden, unde se editează opera Sf. Grigorie, dar — din păcate — referatele de atunci nu s-au publicat. Cel de al patrulea colocviu s-a ținut în Anglia, la Oxford, localitate în care s-au ținut cele 8 conferințe internaționale de studii patristice și a avut ca obiect mai ales probleme speciale legate mai ales de împrumuturile literare din cultura clasică.

Cel de al V-lea colocviu, la care au participat aproape 100 de cadre universitare din 15 țări, a fost dedicat „problemelor biografice privind opera Sf. Grigorie și în mod special istoricitatea, teologia și modul literar în care a expus el viața unui sfânt“.

Deschiderea colocviului s-a făcut în aula Universității „J. Gutenberg“ în prezența vice-președintelui Universității și a episcopului cardinal Hermann Volk, care au rostit cuvântări. Cele 16 referate au înfățișat fie aspecte generale ca istoricitatea aghiografiei antice sau specificul celei nysseniene (M. Berve — Heidelberg, J. Procopé — Cambridge și H. Hörner — Frankfurt), fie comparația între aghiografia creștină și biografia profană (G. Luck — Baltimore, M. Esper — Koblenz, Ant. Meredith — Oxford) sau idealul sfinteniei la Grigorie de Nyssa (J. Cummings — Norfolk, I. Mutsulas — Atena, M. Alexandre — Poitiers, M. Harl — Paris, Ad. v. Loveren — Nijmegen).

gen). Două referate au tratat probleme speciale: „Sf. Vasile ca model viu al scrierii „De virginitate“, susținut de R. Staats — Heidelberg și „Meletie, primul președinte al sinodului II ecumenic așa cum e descris în panegiricul Sf. Grigorie de Nyssa“, prezentat de B. Studer — Roma. În fine, alte două susținute cu proiecțiuni și schițe de către J. Röder și Chr. Clock, ambii din Mainz, au prezentat studii privitoare la arhitectura bisericilor capadochiene, despre care Grig. de Nyssa ne dă și el însuși o detaliată mărturie în epistola sa cu nr. 25.

Subsemnatul am prezentat o comunicare privind răspîndirea scrierilor Sf. Grigorie în Țările Române, din care a reieșit că încă în sec. XIV—XV, în urma copierii sub formă slavonă și mai târziu în limba română operele acestui mare scriitor au fost cunoscute pe scară largă de către credincioșii de la Dunărea de Jos, iar în cadrul traducerilor scrierilor patristice inițiate de P.F. Patriarh Iustin participanții au putut aprecia cu ochii lor proprii tipărirea recentă a primului volum din operele Sf. Grigorie (lucrare executată de un colectiv condus de P.C. pâr. prof. D. Stăniloae), ceea ce a produs o puternică impresie asupra participanților, cu atât mai mult cu cât și pregătirea celorlalte 2 volume din opera aceluiași scriitor care cad în sarcina subsemnatului, se află într-un stadiu destul de avansat.

Prof. T. Bodogae

Un erudit octogenar:

Părintele prof. Nicolae Neaga

Opt decenii au trecut de când — în Răhău-Alba — a văzut lumina zilei, la 26 iulie 1902, al 5-lea din cei 11 copii ai unei prețuite familii de plugari români ortodocși.

A învățat carte românească și nemțească la Sebeș-Alba, la liceul ortodox „Șaguna“ din Brașov, cu bacalaureatul: 1922, la liceul „Aurel Vlaicu“ din Orăștie.

Studiile teologice și le-a făcut la Cernăuți (1922—26, licență 1926, doctorat 1933; simultan: cursuri de greacă și latină).

Pentru specializare a studiat teologie biblică și limbi orientale (ebraică, arabă, siriană, asiro-babiloniană) la Atena și Strasbourg. A făcut călătorii de studii (Paris, Lyon, Atena, Ierusalim, Sf. Munte Athos etc.).

Carierea profesională la actualul Institut teologic universitar ortodox din Sibiu și-a desfășurat-o fără întrerupere între 1 sept. 1928 — 1 iulie 1974 (fiind și rector între 1946—52). Vremelnic, a funcționat simultan ca deputat eparhial (1947—50), consilier arhiep. onorific (1947—52), membru al Societății de Istorie (secția orientală) din R. S. România, membru în Comitetul jud. Sibiu pentru pace.

În specialitate, a publicat numeroase și valoroase lucrări, ca: Profeții mesianice în V.T. (1929), Pîngerile lui Ieremia (1930), Textele mesianice din Geneză (1930), Cîntarea cîntărilor (1931), Valoarea socială a V.T. (1933), V.T. în gândirea românească (1938), Profetul Daniel despre Hristos (1933), N-am venit să stric Legea (1940), Ecclesiastul (1941), Hristos în V.T. (1944), Comentar la Geneză (1945), Manual (cola-

borare) pentru studenții teologi, la V.T. (1955), Die Bedeutung der exegetischen Orthodoxen Tradition für die moderne theol. Forschung (Atena 1973), lucrări exegetice ale lui Origen (în colecția Părinți și scriitori bisericești, 1981—82, vol. 6 și 7 în colaborare) ș.a. Ca rector, a îngrijit de editarea anuarelor respective. A colaborat de asemenea la reviste străine (Atena, Berlin), la îndrumătoare bisericești eparhiale (Sibiu, Alba Iulia etc.). Numeroase reviste îl au colaborator prețuit. Productivitatea sa teologică e impresionantă. Acum, la hotarul escaladat al vârstei de octogenar, în plină putere, are gata de programat pentru publicare Apocrifele V.T. și opere ale Sf. Ambrozie al Mediolanului.

Ca profesor de teologie, aproape o jumătate de secol a împărțit studenților teologi prelegeri în structura cărora erudiția se împletește cu claritatea care ajută auditoriul să asimileze fără eforturi excesive materia de studii predată.

Modest, dar hotărît și tenace în atitudini, ucenicii săi au învățat carte și ție de caracter de la luminatul dascăl.

Zeci de ani a slujit altarul și a făcut să răsune armoniu nu numai la Catedrala mitropolitană din Sibiu, iar lucrarea permanentă de educare a studenților teologi în cadrele Institutului nostru teologic l-a avut ostenitor de seamă.

Dumnezeu să-i facă parte de îndelungată înziliră, cu pace, sănătate și întru toate bună sporire.

Mulți și fericiți anii

T. R.

Centenarul Reuniunii meseriașilor de la Săliștea Sibiului

Cu o sută de ani în urmă, jocari, pălărieri, tăbăcari, vopsitori, țesători, croitori și confecționeri ai vestitelor costume naționale săliștenești, rotari, fierari ș.a., au pus bazele celei mai puternice Reuniuni de meseriași din Ardeal — alături de cea din Sibiu — și a Reuniunii pompierilor. Centenarul a fost sărbătorit în cadrul unor festivități deosebite la care au luat parte toată comuna, precum și „fiii satului“ plecați pe alte meleaguri, invitați în acest scop solemn.

Desigur satul acesta a început să progreseze după marea Unire de la 1918.

Încă în 1921 a luat ființă aici Școala comercială superioară, transformată ulterior în liceu comercial, Școala medie (gimnaziul), o școală profesională, Școala de menaj pentru fete, etc. care erau frecventate de copiii satelor învecinate, până la Miercurea Sibiului și Apoldul de Jos.

O, dar cîți intelectuali de înaltă ținută a dat această Săliște, încă înainte de Unire, denumită pe drept cuvînt „Perla Ardealului“, de către însuși marele nostru istoric, savantul Nicolae Iorga care a vizitat-o în atîtea rânduri cu prilejul conferințelor Ligii Antirevizioniste și ale Astei culturale ardeleni! Iaca să dăm numai cîteva exemple din galeria marilor personalități de la Academia Română și de la alte înalte societăți, ca de pildă: prof. univ. dr. Onisifor Ghibu, — acela care s-a ridicat cu vehemență la 1919, în Consiliul Dirigent de la Sibiu (guvernul provizoriu al Ardealului) pînă la perfectarea Unirii împotriva celor doi care susțineau autonomia Transilvaniei, în loc de Unirea cu Patria mamă, cum au cerut masele largi populare în marea adunare, de

la Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918.

Apoi prof. univ. dr. Ioan Lupaș, prof. univ. D. D. Roșca, prof. univ. dr. Andrei Oțetea, prof. dr. Moga, Dumitru Dădărlat, prof. dr. Ioan Pavel, și mai târziu Roman Moldovan, Mihai Hașegan — fost reprezentant permanent la O.N.U. și alte figuri proeminente.

Nu putem trece cu vederea peste ceea ce s-a făcut în Săliște, în vremurile noastre, din punct de vedere industrial, ca de pildă fabrica de marochinărie cu aproape o mie locuri de muncă, apoi ateliere peste ateliere ca secția I.U.P.S. (care ține de Sibiu), altul al Întreprinderii de cușite Ocna Sibiului, unitățile „Textila“ cu patru ateliere, care produc covoarele „Miorița“ și preșurile „Poiana“; cooperativele „Imbrăcămintea“, „Gheata“, „Ar-

ta“, „Tehnică Nouă“, o lăptărie-cooperativă, etc., care aduc atîtea servicii și venituri populației.

Ce să mai spunem că numai în 1906 au existat în Săliște, 106 familii de meseriași de toate categoriile! Iar turmele de oi, mînate de ciobani de rasă, pînă-n Dobrogea au adus atîtea venituri săliștenilor și prosperitate economică, așa cum meritau acești oameni liberi de totdeauna!!!

De asemenea nu se poate uita fondarea la 1884, a „Casei de păstrare“, „Reuniunii de cîntări“, „Societății de lectură“, „Societății de înfrumusețare“ ș.a. care au constituit mîndria mărginenilor.

Viața culturală de astăzi nu poate fi concepută fără „Teatrul folcloric“ de sub conducerea pensionatei învățătoare Maria Costăchescu și fără „Tabăra de sculptură în aer liber“, ca să nu mai vorbim de altele...

Centenarul „Reuniunii Meseriașilor“ și al „Reuniunii Pompierilor“, s-a desfășurat în această vară cînd bătrîni meseriași au transmis un entuziasm mesaj celor tineri și drapelul aniversar; s-au înmînat diplome, au avut loc spectacole artistice ca cel al Reuniunii de cîntări care, la anul, împlinește de asemenea 100 de ani de la înființare. Apoi expoziții meșteșugărești, o sesiune de comunicări, târgul meșteșugarilor, Maiatul de la Neted. A fost de asemenea o adevărată revărsare de tinerețe, gingășie, entuziasm în cadrul festivalului județean „De la o generație la alta“, la care au participat peste 30 de formații artistice școlare din județ, cu muzică, dansuri populare, coruri, brigăzi artistice, teatru, ș.a., încheiat cu o splendidă paradă a portului popular.

Asist.

Bruto Amante...

(Continuare din pag. a. 3-a)

desființeze. (...) În constituția politică, menținută pînă la 1848, românii erau incluși între „popoarele tolerate ce nu se bucurau de nici un drept de sufragiu în alegeri“. Și în alt loc se spunea: «de este interzis românilor să se folosească de puști, săbii, spade, vergi de fier și de orice altă armă. Ei nu pot să poarte veșminte, pantaloni, pantofi, pălării a căror valoare se ridică la un florin, nici cămăși de pînză fină“.

„Și azi (1888, n. trad.) limba română e interzisă în primării, în tribunale, în școli: guvernul refuză orice subsidii pentru stimularea culturii române. Românii din districtul Caraș-Severin (în Bapermisiunea de a deschide pe nat) de mai mulți ani au cerut cheltuielă proprie un gimnaziu; dar nu li s-a aprobat. Cărțile, ziarele provenind din București nu sînt admise în Ungaria; iar orice carte de educație și instruire, editată în Transilvania face obiectul unei severe cenzuri.“

În pasajul următor, apare o luminoasă referință la marii cărturari ardeleni ai epocii în contextul în care Bruto Amante deplîngea starea în care ei își împlineau o sacră misiune:

În atenția cititorilor Telegrafului Român

Abonamentele la gazeta noastră pe anul 1983 se reînnoiesc pînă în 30 noiembrie 1982, costul unui abonament anual fiind de 100 lei.

Banii se trimit pe adresa: Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, str. 1 Mai nr. 35, Sibiu, cont virament cu nr. 45.10.4.09.2. B. N. R. Sibiu

ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechil Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P.O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.